

UKA2015/34
24. november 2015
Sara Olsvig

Apeqquteqaat aallaavigalugu Kalaallit Nunaat suli minguinnerusoq Inatsisartuni oqallisissiatut siunnersuutigineqarpoq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut)

Nunatsinni avatangiisit pinngortitarlu inuuffigisarput nunarsuarmi minguinnerpaanut ilaapput. Maani nunarujussuatsinni siulivut inooriaaseqarsimapput pinngortitamut avatangiisinullu mianerinnittumik. Nukissanik piniagassanillu atorluaaneq qitiujuarsimavoq. Tamanna ullormut maannamut naleqartitatut suli atuuttariaqarpoq.

Inatsisartunut ilaasortap Anders Olsen-p apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaa nukissiuutitut mingutsitsinngittunut ataavartunullu tunngasumut qujarusuppugut. Sammisag pingaaruteqarluinnartoq qaqqineqarpoq oqallisissiorlorlu isumaqatigilluinnarparput minguitsunik ataavartunillu nukissiuuteqarneq qanoq suli siammarnerusinnaanerlugu eqqartortuassagatsigu anguniakkatsinnillu naliliuarnissaq pisariaqarmat.

Erngup nukinga atorlugu nukissiuuteqarneq 1990-kkunnili Nunatsinni ineriartortipparput, maannamullu illoqarfippaaluit erngup nukinganik nukissiuuteqarlutik ingerlapput. Sulili siammaanerusinnaavugut. Inuit Ataqatigiinnit isumaqarpugut illoqarfiit annerit kisiisa isiginagit piffissanngortoq aamma nunaqarfiit illoqarfiillu minnerit nukissiuutinik ataavartunik atuiffigilernissaannik pilersaarusiulissallugit. Taamaammat Naalakkersuisut "Erngup nukinganik innaallagissiorfiliornissanut misissueqqaarnerit 2010 –2014" pillugit nassuiaataanni Qasigiannugit Aasiaallu akornanni Nanortallillu eqqaani erngup nukinganik nukissiorfiliornissap unitsinnarneqarneri pakatsissutigaaavut.

Tamanna pillugu Naalakkersuisut aasaq § 37 tunngavigalugu apeqquteqarfigaaavut. Naalakkersuisut akissutiminni Aasiaat Qasigiannugillu akornanni erngup nukinganik nukissiorfiliornissamut aningaasartuutissat annertunissaat akissutigaaat, nukimmillu tunitsivissat ikippallaassammata maannamut pilerinangittutut nalilerlugu. Inuit Ataqatigiit Naalakkersuisunut isumaqataangilagut apeqquuserparpullu taama naliliinerminni illoqarfiit pineqartut nunaqarfiillu akornanniittut ilumut ineriartortilluarumallugit politikkeqarsimanersut. Ataavartunik nukissiorfiliornikkut innuttaasunut inuuniarnermi aningaasartuutit appartinneqarsinnaagaluarput, ilanngullugulu inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissamut periarfissiilluartoqarsinnaalluni.

Nunarput erseqqinnerusunik tigussaasunillu anguniagaqartariaqarpoq. Naammanngilaq erngup nukinganik nukissiorfiliornissat ukiuni qaninnerni imminut akilersinnaangittutut nalilerneqarmata unitsiinnassallugit. Nunap immikkoortuini ineriartortitsilluassagutta inoqarfinni minnerni aamma nukissiuutinik ataavartunik atuilernissatsinnik takorluugaqartariaqarpugut anguniagaqarlutalu.

Inuit Ataqatigiit nukissiorfinnik angisoorsuunngikkaluartunik nukissiuutinik ataavartunik ingerlasunik pilersitsisalernissaq tullinnguunnasoraarput. Erngup nukinga ilisimasaqarfingaaatsialereerparput, maanna ikullaavinnit kissarnerup, seqerngup nukinga anorillu nukinga Nunatsinni atornerulersinnaanissaat

ilanngullugu misissorneqartariaqarpoq. Ilanngullugu angallannikkut suliffissuaqarnikkullu orsussamik atuinitsinnik annikillisaanissamut anguniagaqarnerulertariaqarpugut, illoqarfinnilu biilini angallaviusuni innaallagiatortunik biileqarnissamut atukkat pitsanngorsartariaqarlutigit. Taamatuttaaq pingaaruteqarpoq eqqagassanik passussisarnerput avatangiisinut mingutitsinnginnerpaamik pitsaasumillu ingerlallualernissaat pisariaqarpoq. Piffinni amerlavallaarujussuurtuni ikuallaaviit ingerlanngillat imaluunniit eqqaavinni ammaannartuni ikuallaaneq ingerlanneqartarpoq, inoqarfinnilu tamani eqqaaviit mingunnerulernissaannik anguniagaqarnissarput pisariaqalerpoq. Nunap minguitsup minguitsuutittuarnissaa suliassaavoq tamatta peqataaffigisassarput. Peqqinnissamullu aamma annertuumik sunniuteqartarluni. Ullumikkut nalunngilarput silaannatsinnut stoffinik ulorianartunik mingutitsineq peqqissutsimullu navianartorsiortitsisinnaasunik nunani allani killigititaasut qaangerujussuarlugit aniatitsisaratta. Taakku stoffit ulorianartut napparsimarulunermik kinguneqartitsisinnaapput, avatangiisinut mingutitsillutik uumasunullu kingunerlutitsisinnaallutik. Taamaattumik ukiuni aggersuni ersarissunik killiliisariaqarpugut qanoq stoffinik ulorianartunik aniatitseqqusaanersoq. Tassungaa aamma tunngatillugu misissorneqartariaqarpoq erngup imertakkatta qanoq akoqartiginera, qulakkeerlugulu stoffinik iioraasinnaanerput pisinnaassanngitsoq.

Taakku eqqartukkatta saniatigit avatangiiserput peqqissutsimullu tunngasunik iliuuseqarsinnaanerujussuuvugut. Nalunngilarput anartarfilerinikkut iliuuseqartoqarsimaqisoq, kisianni iliuuseqartoqarnerusinnaavoq. Maannakkut annanik plastic-inillu immamut eqqaaginnartarnek pissusissamersoorunnaaersooq. Tamanna ilisimasassarsiorfigalugu sulisoqarluartoq ilisimavarput, soorlu ARTEK-imiit, neriutigaarpullu sulinerat kinguneqarumaartoq ullutsinnut naleqqunnerusumik aqqissutissanik nassaartoqarumaartoq.

Issittumi inuit ikittunnguakkuutaarluta najugaqariaaseqartutuaanngilagut. Issittumi nunani allani aamma taamatut najugaqariaaseqartoqarpoq issittumilu inatsisartut ataatsimiititaliaanni Folketingimi ilaasortaanerma nalaani ilaasortaaffigisanni pineqartoq aamma oqallisigineqartaqaaq. Whitehorsimi Canadami siorna ataatsimeersuarnermi ataatsimiititaliap Issittumi naalagaaffinnut inassuteqaasiornermini ataavartunik nukissiuuteqarneq pillugu Issittumi innuttaasusugut akikinnerusumik kiassarsinnaanngoqqulluta nukissiuuteqarsinnaanngoqqullutalu Issittumi nunat akornanni nutaaliornermik ilisimatusarnermillu sulialinnik tapersersuinissaq.

Issittumi suleqatissaqarpugut Nunatsinnilu ilisimaleriikkavut nunanit allanit soqutigineqartussaapput. Inuit Ataqtigiit kaammattuutigissavarput Naalakkersuisut ataavartunik nukissiuuteqarneq pillugu takorluukkaminnik saqqummiussinissaminnut Issittormioqatitta akornanni pineqartoq pillugu qanoq ingerlatsisoqarnerooq aamma misissussagaat. Nunarput aqqutissiuussisooqataasinnaavoq innaallagissiornikkummi nukissiuuteqarnikkut erngup nukinganik atuinitsinni siuarsimanerpaasut ilaattut inissisimareerpugut.

Nukissiuutit ataavartut atonerisigit atuisunut akit apparsarneqarsinnaapput. Nunatta anginaasaqarneranut iluaqutaassaaq avataanit uuliamik eqqussineq annikilligutsigu minnerunngitsumillu Issittormiuusugut silap pissusiata allanngoriartorneranik eqqugaanerpaanut ilaasugut mingutsitsinermik aniatsitsinerput malunnaatilimmik apparsassallugu suliniuteqartariaqarpugut.

Sapaatip akunneri ikittunnguit qaangiuppata Nunarsuarmioqatigiit Parisimi naapissapput Nunat tamalaat akornanni silap pissusiata allanngoriartornerata akiornissaanut isumaqatigiissusiorniartut. Nunatta peqataanissaa pingaaruteqarpoq. Silap pissusiata allanngoriartorneranik eqqugaasugut toqqaannartumik oqariartornissarput akuunissarpullu pisariaqarpoq. Pingaarutilimmik suliassaqarpugut naammassisassaqarlutalu.

Nukissiuuteqarnikkut anguniakkatta erseqqissarnissaannik inatsisartunut ilaasortap Anders Olsen-p siunnersuuteqarnera ilalerluinnarparput. Nunaqarfiit illoqarfiillu minnerit ataavartumik nukissiorfeqalernissaannik anguniagaqarnissaq isumaqatigiissutigitu, Naalakkersuisullu Aasiaat Qasigianniguit Nanortallillu eqqaanni erngup nukinganik nukissiorfiliornissanik pilersaarutininik unitsitsinerat Inatsisartut akuersaarnagu isumaqatigiitta.

Takorluugaqarnikkut anguniagaqarnikkullu, minnerunngitsumillu ilungersorluta sulinikkut angorusutavut angussavagut.

Siunnersuuteqartup oqaaseqaatissatut siunnersuutaa Inuit Ataqtigiinnit ilalerparput.

(Inatsisartut oqaaseqaatissaattut siunnersuut: "Inatsisartut Naalakkersuisut kajumissaarpaat avatangiisit, aningaasaqarneq aammalu ataavartumik nukissiuuteqarsinnaaneq pillugit siunissamut unamminartumik inernilimmillu takorluukkamik suliaqaqqullugit; 2016-mi Inatsisartut ukiaanerani ataatsimiinnissaanni saqqummiunneqartussamik").